

بررسی لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ کل کشور (۴۴): بخش نفت و گاز

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل:

۲۱۳۴۹

دوره دوازدهم - سال دوم

ثبت: ۳۸۱

عنوان گزارش: بررسی لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ کل کشور (۴۴): بخش نفت و گاز

نوع گزارش: طرح/لایحه ، نظارتی ، راهبردی ، پیش‌نویس قانونی

نام دفتر: مطالعات انرژی، صنعت و معدن (گروه نفت و گاز)

تهیه و تدوین کنندگان: امین نوربخش، مرتضی نیکخواه‌نسب

اظهار نظر کنندگان: محمد برزگر خسروی، مرتضی کیانی

مدیر مطالعه: ایمان رضانی

ناظران علمی: میلاد بیگی، حبیب‌اله ظفریان

صفحه‌آرا: نفیسه حاجی‌صفری

ویراستار ادبی: زهره عطاردی

واژه‌های کلیدی:

۱. لایحه بودجه سال ۱۴۰۵

۲. نفت

۳. گاز

۴. انرژی

۵. برنامه هفتم پیشرفت

تاریخ شروع مطالعه: ۱۴۰۴/۱۰/۷

تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۱۱/۲۵

به نام خدا

فهرست مطالب

چکیده	۱
خلاصه مدیریتی	۱
۱. مقدمه	۳
۲. نگاه کلی به بخش نفت و گاز لایحه بودجه ۱۴۰۵	۵
۳. تطابق لایحه بودجه با قانون برنامه هفتم پیشرفت	۱۰
۴. پیشنهادهای کارشناسی در خصوص بخش نفت و گاز لایحه بودجه	۱۳
منابع و مآخذ	۱۵

فهرست جداول

جدول ۱. تفکیک درآمدهای نفتی در لایحه بودجه ۱۴۰۵	۵
جدول ۲. مفروضات منابع دولت در حوزه انرژی	۶
جدول ۳. سناریوهای درآمدهای صادرات نفت خام و میعانات گازی کشور	۷
جدول ۴. پیشنهادهای مربوط به بخش نفت و گاز لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ کل کشور	۱۳

فهرست شکل‌ها

شکل ۱. نمودار سهم گروه‌های عمده اقتصادی از محصول ناخالص داخلی و نرخ رشد آنها در شش‌ماهه اول ۱۴۰۳ و ۱۴۰۴	۴
شکل ۲. نمودار تسهیم نفت خام، میعانات گازی و گاز طبیعی در لایحه بودجه ۱۴۰۵	۶

بررسی لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ کل کشور (۴۴): بخش نفت و گاز

Doi: [10.22034/mrc.report.21349](https://doi.org/10.22034/mrc.report.21349)

چکیده

نفت و گاز یکی از منابع اصلی درآمدهای کشور بوده و پیش‌بینی درست درآمدهای ناشی از آن و تخصیص این درآمدها به اولویت‌های کشور اهمیت فراوانی دارد. لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ در بخش نفت و گاز از چند منظر نواقصی دارد که مهم‌ترین آنها عدم شفافیت در تسهیم درآمدهای نفتی و عدم تخصیص منابع مورد نیاز برای برخی طرح‌های مهم حوزه انرژی مطابق قانون برنامه هفتم پیشرفت و قانون الزامات و احکام مورد نیاز قوانین بودجه‌های سنواتی است. همچنین با توجه به میزان تولید فعلی نفت خام، برآورد تولید ۴,۴۰۰ هزار بشکه نفت خام و میعانات در سال ۱۴۰۵ دور از دسترس نبوده، اما درآمدهای احتمالی صادرات نفت و گاز معادل ۳۳.۸ میلیارد دلار تخمین زده می‌شود که ۱۵ درصد از میزان در نظر گرفته شده در لایحه بودجه کمتر است. برای بهبود ایرادات لایحه بودجه سال آتی، تغییراتی در این لایحه لازم است که از جمله مهم‌ترین آنها تعیین سهم موارد مختلف، به‌ویژه صندوق بهینه‌سازی مصرف انرژی از منابع حاصل از صادرات نفت و گاز، تعیین نرخ عوارض سوزاندن گازهای مشعل و تخصیص منابع به طرح‌های مهم از جمله سامانه جامع مدیریت هوشمند انرژی است.

خلاصه مدیریتی

بیان / شرح مسئله

حوزه نفت و گاز و درآمدهای ناشی از آن یکی از منابع اصلی درآمدی کشور بوده و به‌تبع در بودجه‌ریزی سالیانه دولت نیز نقش مهمی دارد. لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ در شرایطی تدوین می‌شود که کشور با ناترازی گسترده انرژی روبه‌رو بوده و این موضوع، هم به‌لحاظ اقتصادی کشور را دچار مشکل کرده و هم به‌لحاظ امنیتی - سیاسی امکان نقش‌آفرینی در معادلات انرژی منطقه را کاهش داده است. با توجه به این موضوع و تحریم‌های ظالمانه آمریکا و چشم‌انداز بازار انرژی در کوتاه‌مدت، لازم است بودجه سال آتی هم از نظر درآمدهای حاصل از صادرات نفت و گاز واقع‌بینانه تنظیم شود و هم درخصوص کاهش ناترازی انرژی تمهیدات مناسب اندیشیده و به‌طور خاص تکالیف قانون برنامه هفتم پیشرفت در این خصوص مورد توجه قرار گیرد. این گزارش به بررسی لایحه بودجه سال آتی از لحاظ موارد فوق می‌پردازد.

نقطه‌نظرات / یافته‌های کلیدی

- بودجه سال آتی (و این گزارش) با واحد ریال جدید تدوین شده که معادل ۱۰,۰۰۰ ریال فعلی است. همچنین نرخ

- تسعیر درآمدهای دولت ۲۸.۵ ریال و سایر نرخ‌های تسعیر ۷۵ ریال است.
- نفت و گاز با ۲۵ درصد بیشترین سهم را در رشد اقتصادی شش‌ماهه اول ۱۴۰۴ داشته است.
  - مفروضات مربوط به تولید و فروش نفت خام و میعانات گازی در لایحه بودجه:
    - حجم تولید: ۴,۴۱۲ هزار بشکه در روز (ه‌بر)،
    - حجم صادرات: ۱,۷۷۲ ه‌بر،
    - قیمت هر بشکه: ۵۴ دلار.
  - مفروضات مربوط به گاز طبیعی در لایحه بودجه:
    - حجم تولید: ۷۵۶ میلیون مترمکعب در روز (م‌م‌م)،
    - حجم صادرات: ۴۴ م‌م‌م،
    - قیمت هر مترمکعب: ۰.۳ دلار.
  - با در نظر گرفتن مجموع درآمدهای نفت و گاز (۲,۹۳۳ میلیارد ریال)، سهم این درآمدها از کل درآمدهای کشور در بودجه سال ۱۴۰۵ (۸,۷۱۰ میلیارد ریال)، معادل ۳۳.۷ درصد است.
  - به‌نظر می‌رسد، حجم و قیمت محتمل برای صادرات نفت خام و میعانات گازی در سال آینده حدود ۱.۵ میلیون بشکه در روز با میانگین قیمت ۵۳ دلار بر بشکه (معادل ۲۹ میلیارد دلار) باشد که عدد حاصل از مفروضات لایحه بودجه حدود ۲۰ درصد بیشتر از این مقدار است.
  - در صورت تقسیم برابر مقدار افزایش سالیانه خالص صادرات گاز هدف‌گذاری شده در برنامه هفتم، برای سال آینده باید حجم صادرات گاز هدف‌گذاری شده بیش از ۱۸ میلیارد مترمکعب باشد که مقدار مفروض در بودجه حدود ۱۰ درصد (دو میلیارد مترمکعب) کمتر از این مقدار است.
  - سهم صندوق توسعه ملی از منابع حاصل از صادرات نفت خام، میعانات گازی، خالص صادرات گاز طبیعی و فراورده‌های نفتی و نیز ارزش صادرات تهاتری اقلام فوق‌الذکر باید ۵۱ درصد باشد که تعیین سهم ۲۰ درصدی در بودجه به‌معنای استقراض ۳۱ واحد درصد از سهم صندوق توسط دولت است.
  - سهم صندوق توسعه ملی از نفت خام و میعانات گازی تهاتری در سال آتی باید با سه درصد افزایش به ۲۳ درصد برسد و ضمناً به علت استفاده آن توسط دولت، به شکل استقراض دولت از صندوق ثبت شود.
  - سهم شرکت ملی نفت از کل تولید نفت خام و میعانات گازی تنها ۶ درصد است.
  - سهم دولت از درآمدهای حاصل از صادرات نفت خام، میعانات گازی و خالص صادرات گاز طبیعی طبق قانون معادل ۳۴.۵ درصد و برابر با ۲۶۳ میلیارد ریال است که با احتساب استقراض ۳۱ واحد درصد سهم صندوق توسعه، این مقدار به ۸۵۳ میلیارد ریال می‌رسد.
  - واردات بنزین به میزان ۲۲۵ میلیارد ریال و تأمین بنزین و گازوئیل داخلی از پتروشیمی‌ها به میزان ۲۰۲ میلیارد ریال (جمعاً ۴۲۷ میلیارد ریال) در نظر گرفته شده است که رشد زیادی نسبت به سال‌های قبل دارد. البته باید توجه داشت در سال جاری عدد پیش‌بینی شده در بودجه به علت عدم تکافوی تأمین مصرف داخلی،

در طول سال با مجوزهای ویژه مقدار اضافی بنزین مورد نیاز وارد شده و در واقع مقدار پیش‌بینی شده در لایحه سال آتی با عملکرد سال جاری اختلاف جدی ندارد.

- طبق ماده (۱) قانون الزامات و احکام مورد نیاز قوانین و بودجه‌های سنواتی مصوب ۱۴۰۴، دولت باید الزامات بودجه‌ای قوانین از جمله قانون برنامه هفتم را در لایحه بودجه ۱۴۰۵ درج کند؛ در غیر این صورت، نقض صدر اصل (۵۲) (مبنی بر تهیه لایحه بودجه براساس ترتیبات قانونی) رخ داده است. همچنین لازم است در اجرای ماده (۱۸۲) قانون آیین‌نامه داخلی مجلس و نیز ایجاد بستر لازم جهت نظارت بر اجرای قانون برنامه، احکام جزئی مرتبط از قانون برنامه هفتم در حوزه نفت و گاز، از حیث اجرا یا عدم اجرا به جهت تأمین مالی در لایحه بودجه، تعیین تکلیف شوند. در بررسی تطابق لایحه بودجه با تکالیف برنامه هفتم، موارد زیر به‌عنوان مغایرت قابل ذکر است:

- عدم شفافیت منابع صندوق بهینه‌سازی مصرف انرژی،
- عدم توجه به ماده (۱۵) قانون برنامه در تعیین سهم شرکت ملی نفت از درآمدهای نفتی،
- عدم تعیین نرخ عوارض گازهای مشعل،
- عدم تعیین میزان تخصیص منابع به طرح‌های مهم از جمله سامانه جامع مدیریت هوشمند انرژی،
- عدم تصریح در میزان کاهش یارانه نفت‌گاز در معادن عمده کشور و صنایع بالادستی نفت و گاز،
- عدم شفافیت در منابع حساب سرمایه‌گذاری نفت و گاز.

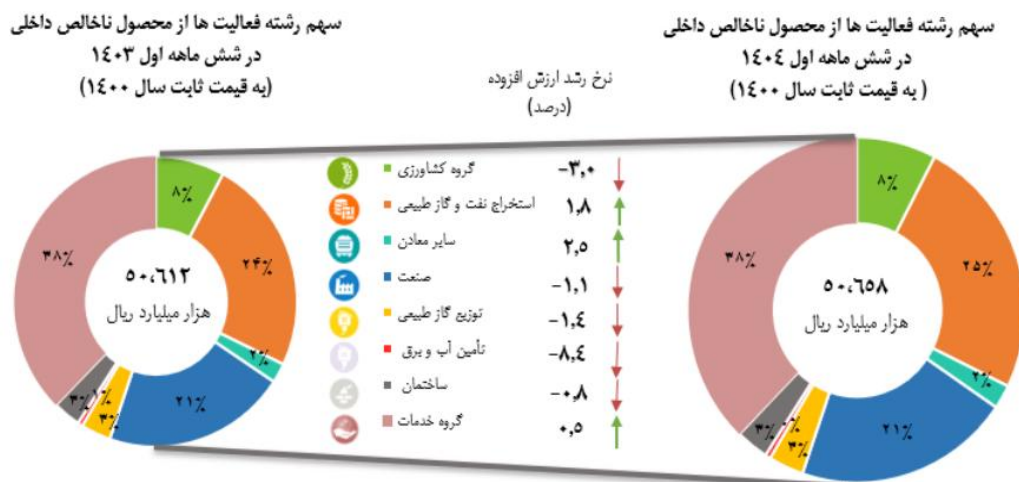
پیشنهاد راهکارهای تقنینی، نظارتی یا سیاستی

در راستای آسیب‌شناسی صورت گرفته، مواردی جهت اصلاح و الحاق در لایحه پیشنهاد شده است که به‌طور کلی شامل موارد زیر می‌شود:

- ایجاد شفافیت و تطابق با قانون در تسهیم درآمدهای نفت و گاز،
- تخصیص و شفاف‌سازی منابع صندوق بهینه‌سازی و حساب سرمایه‌گذاری نفت و گاز،
- تخصیص منابع مورد نیاز جهت اجرای طرح‌های مهم نفت و گاز از جمله سامانه جامع هوشمند انرژی.

۱. مقدمه

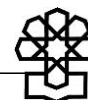
براساس گزارش مرکز آمار ایران، نرخ رشد محصول ناخالص داخلی کشور در سال ۱۴۰۳ براساس سال پایه ۱۴۰۰، ۳.۱ درصد بوده که نفت و گاز نقش قابل‌توجهی در آن داشته است [۱]. طبق این آمار، در شش‌ماهه اول ۱۴۰۴ رشد محصول ناخالص داخلی ۰.۱ بوده و در میان بخش‌های مختلف اقتصادی کشور، بخش استخراج نفت و گاز طبیعی، سهم ۲۵ درصدی در آن داشته است. شکل ۱ تغییرات محصول ناخالص داخلی و ارزش‌افزوده مجموع فعالیت‌های اقتصادی کشور را به قیمت‌های ثابت نمایش می‌دهد. این وضعیت نشان‌دهنده اهمیت بالای بخش نفت و گاز در تولید ثروت برای کشور است.

شکل ۱. نمودار سهم گروه‌های عمده اقتصادی از محصول ناخالص داخلی و نرخ رشد آنها در شش‌ماهه اول ۱۴۰۳ و ۱۴۰۴ [۱]

لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ در وضعیتی توسط دولت ارائه شده که کشور با ناترازی‌های رو به گسترش در اکثر حامل‌های انرژی از جمله گاز طبیعی، برق و بنزین روبه‌رو است. ناترازی و کسری انرژی در سال‌های اخیر به‌عنوان یکی از اصلی‌ترین چالش‌های کشور تلقی می‌شود و در صورتی که اقدامات ویژه‌ای در راستای حل آن صورت نگیرد، آسیب‌های غیرقابل جبران اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و امنیتی برای کشور رقم خواهد زد [۲]. اعمال محدودیت در تأمین گاز مورد نیاز صنایع انرژی‌بر و استفاده از سوخت جایگزین در نیروگاه‌ها، نه تنها کشور را با زیان اقتصادی غیرقابل جبرانی روبه‌رو کرده، بلکه با تشدید آلاینده‌گی هوا، مخاطرات بسیاری را به‌همراه داشته است.

در کنار ناترازی انرژی و البته مرتبط با آن، موضوع مهم دیگر در حوزه نفت و گاز کشور تحولات سریع بین‌المللی و منطقه‌ای و تلاش کشورها برای جایابی مطلوب در این دوران گذار است. یکی از وجوه این تحولات، که به‌طور مشخص بعد از شروع بحران اوکراین قوت گرفته، تغییر در معادلات انرژی است که می‌تواند برای ایران به‌عنوان یکی از دارندگان بزرگ ذخایر انرژی حائز تهدیدها و فرصت‌هایی باشد. بی‌توجهی به این موضوع و اتخاذ راهبردهای مناسب در این شرایط گذار، ممکن است جایگاه ایران در معادلات انرژی منطقه‌ای و جهانی را تضعیف کند و آسیب‌های بلندمدت سیاسی و اقتصادی در عرصه بین‌المللی به‌همراه داشته باشد. لذا لازم است با کاهش مسئله ناترازی انرژی، توان کشور را در عرصه تجارت انرژی برای حضوری فعال‌تر در بازار منطقه و جهان افزایش داد.

۲. نگاه کلی به بخش نفت و گاز لایحه بودجه ۱۴۰۵

لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ برخلاف رویه گذشته، شامل تبصره‌ها و احکام نبوده و از دو قسمت شامل جداول الزامات منابع و مصارف بودجه و جداول تشکیل شده است. همچنین، واحد مبالغ لایحه بودجه سال آینده با ریال جدید، که معادل ۱۰ هزار ریال فعلی است، تدوین شده که در این گزارش نیز همین واحد مورد استفاده قرار گرفته است. موارد اصلی مرتبط با درآمدها و مصارف حوزه نفت و گاز در جداول ۵، ۸، ۱۴، ۲۳ و ۲۴ بودجه آورده شده است. یکی از تغییرات لایحه بودجه سال ۱۴۰۵، جداسازی مجدد منابع حساب هدفمندی یارانه‌ها از منابع بودجه عمومی است که در لایحه سال گذشته به صورت یکپارچه تدوین شده بود [۳]. همچنین جدولی با عنوان جمعی - خرجی نیز به صورت مجزا از سقف بودجه عمومی آورده شده است. این جداسازی‌ها اگرچه می‌تواند مزایایی داشته باشد، اما در مجموع باعث پیچیدگی و کاهش شفافیت بودجه و تحلیل آن می‌شود. در ادامه ابتدا به درآمدهای حاصل از نفت و گاز در لایحه بودجه ۱۴۰۵ پرداخته شده و سپس به سایر ردیف‌های مرتبط با نفت و گاز اشاره می‌شود.

۲-۱. درآمدهای حاصل از نفت و گاز

از مجموع حدود ۲,۹۳۳ میلیارد ریال درآمدهای نفتی دیده شده در لایحه بودجه، حدود ۲۶۳ میلیارد ریال به عنوان سهم دولت از درآمدهای حاصل از صادرات نفت خام و میعانات گازی و خالص صادرات گاز طبیعی بوده که با احتساب سهم استقراض شده از صندوق توسعه ملی (۵۹۰ میلیارد ریال)، سهم آن در منابع عمومی دولت ۱۵ درصد است. با این وجود، باید توجه داشت که همه منابع حاصل از نفت و گاز در لایحه بودجه به مقادیر مربوط به منابع عمومی محدود نبوده و مواردی همچون منابع جمعی - خرجی و منابع هدفمندسازی یارانه‌ها، نقش اساسی در این مهم دارند. این ارقام و نیز سایر مبالغ حاصل از صادرات نفت و گاز در جدول ۱ آمده است. با در نظر گرفتن مجموع درآمدهای نفتی (۲,۹۳۳ میلیارد ریال) سهم این درآمدها از کل درآمد دولت (۸,۷۱۰ میلیارد ریال) معادل ۳۳.۷ درصد است.

جدول ۱. تفکیک درآمدهای نفتی در لایحه بودجه ۱۴۰۵ [۴]

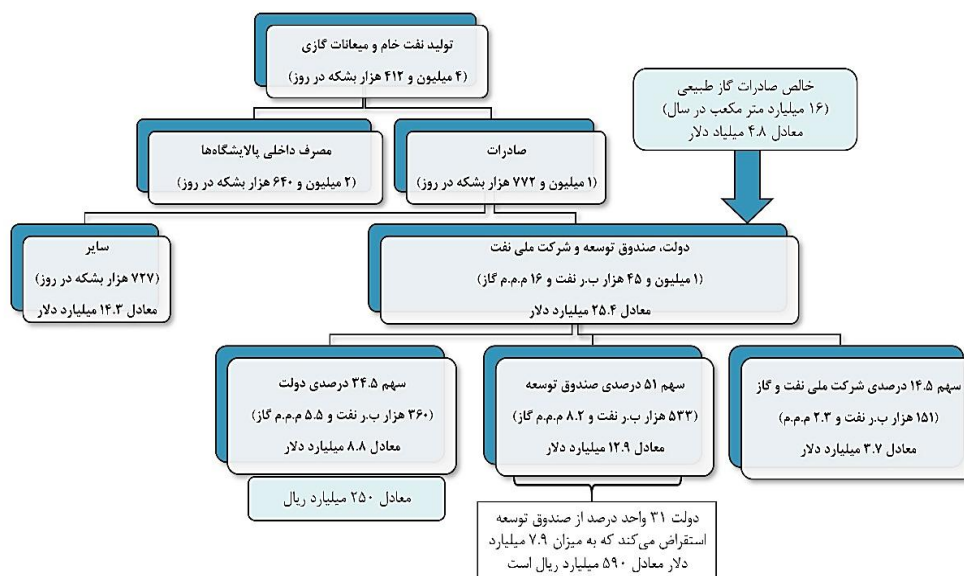
مقدار (میلیارد ریال)	عنوان درآمد	
۵۹۰	منابع حاصل از صندوق توسعه ملی	
۲۶۳	منابع حاصل از نفت و فراورده‌های نفتی	
۲۵	مالیات بر فروش فراورده‌های نفتی	
۷۵۴	نفت خام و میعانات گازی	
۲۲۵	نفت خام بابت تهاتر جهت واردات فراورده	
۱۰۹	منابع مربوط به سهم شرکت ملی نفت ایران و سایر شرکت‌های اکتشاف و تولید	
۱۷۲	فروش داخلی فراورده‌های نفتی و مطالبات سنوات گذشته	
۴۱۲	فروش داخلی گاز و مطالبات سنوات گذشته	
۲۷۴	صادرات فراورده‌های نفتی	
۲۷	فروش داخلی میعانات گازی به پتروشیمی‌ها	
۴۲	منابع حاصل از کاهش قاچاق سوخت	
۴۰	سوخت مولد اضطراری، هوایی، کارت اضطراری جایگاه	
۲,۹۳۳	مجموع درآمدهای نفتی	

در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ میزان تولید و صادرات نفت خام و میعانات گازی به ترتیب ۴,۴۱۲ و ۱,۷۷۲ هزار بشکه در روز در نظر گرفته شده است. مقدار تولید و خالص صادرات گاز طبیعی نیز برابر با ۲۷۶ و ۱۶ میلیارد مترمکعب در سال فرض شده است. همچنین قیمت هر بشکه نفت صادراتی ۵۴ دلار و قیمت صادراتی هر مترمکعب گاز طبیعی برابر با ۰.۳ دلار در نظر گرفته شده که سهم دولت با نرخ ۲۸.۵ ریال و سایر سهم‌ها با نرخ ۷۵ ریال به‌ازای هر دلار در لایحه ارائه شده تسعیر گردیده است. خلاصه‌ای از مفروضات مرتبط با حوزه نفت و گاز در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ را می‌توان در جدول ۲ مشاهده کرد:

جدول ۲. مفروضات منابع دولت در حوزه انرژی [۵]

عنوان	واحد	عملکرد نه‌ماهه ۱۴۰۴	لایحه بودجه ۱۴۰۵
میزان تولید نفت خام و میعانات گازی	هزار بشکه در روز	*	۴۴۱۲
میزان صادرات نفت خام و میعانات گازی	هزار بشکه در روز	*	۱۷۷۲
قیمت هر بشکه نفت صادراتی	دلار	*	۵۴
میزان تولید گاز طبیعی	میلیون مترمکعب در روز	۷۳۰	۷۵۶
میزان خالص صادرات گاز طبیعی	میلیون مترمکعب در روز	۴۶	۴۴
قیمت صادراتی هر مترمکعب گاز	دلار	*	۰.۳۰
نرخ تسعیر سهم دولت از درآمدهای صادرات نفت و گاز	ریال	۲۸.۵	۲۸.۵
نرخ تسعیر سایر	ریال	۵۵	۷۵
سهم دولت از عواید نفتی	درصد	۳۷.۵	۳۴.۵
سهم صندوق توسعه ملی از عواید نفتی	درصد	۴۸	۵۱
سهم شرکت ملی نفت از عواید نفتی	درصد	۱۴.۵	۱۴.۵

جهت ارائه تصویری بهتر از لایحه بودجه سال ۱۴۰۵، می‌توان با استفاده از مفروضات جدول ۲ و همچنین مفاد مربوط جدول، تسهیم منابع نفت خام، میعانات گازی و گاز طبیعی را به‌صورت شکل ۲ نمایش داد.

شکل ۲. نمودار تسهیم نفت خام، میعانات گازی و گاز طبیعی در لایحه بودجه ۱۴۰۵ [۴]

در خصوص درآمدهای در نظر گرفته شده برای صادرات نفت خام و میعانات گازی و گاز طبیعی در لایحه نکات زیر قابل ذکر است:

۱. سهم در نظر گرفته شده برای شرکت ملی نفت از کل تولید نفت خام و میعانات گازی در عمل حدود ۶ درصد بوده و عدد ۱۴.۵ درصد تنها مربوط به سهم شرکت ملی نفت از صادرات است.
۲. با بررسی پیش‌بینی‌ها از بازار نفت برای سال آتی، عدد صادرات ۱.۷۷۲ میلیون بشکه در روز با قیمت ۵۴ دلار، به‌ویژه با افزایش فشارهای آمریکا کمی خوش‌بینانه به نظر می‌رسد.
۳. با بررسی بازار جهانی نفت سال آینده، که در گزارش مجزایی به آن پرداخته شده است، چند سناریو برای قیمت و حجم نفت صادراتی ایران متصور بوده که در جدول ۳ آمده است:

جدول ۳. سناریوهای درآمدهای صادرات نفت خام و میعانات گازی کشور

حجم صادرات (میلیون بشکه در روز)			قیمت (دلار بر بشکه)
۱.۶	۱.۵ (محتمل)	۱.۴	
۲۹.۲ میلیارد دلار	۲۷.۴ میلیارد دلار	۲۵.۶ میلیارد دلار	۵۰
۳۱.۰ میلیارد دلار	۲۹.۰ میلیارد دلار	۲۷.۱ میلیارد دلار	۵۳ (محتمل)
۳۲.۱ میلیارد دلار	۳۰.۱ میلیارد دلار	۲۸.۱ میلیارد دلار	۵۵

مأخذ: یافته‌های پژوهش.

پیش‌بینی می‌شود، قیمت نفت صادراتی ایران برای سال بعد در حالت کمینه، بیشینه و محتمل به ترتیب برابر ۵۰، ۵۵ و ۵۳ دلار در هر بشکه بوده و میزان صادرات نیز کمتر از حجم در نظر گرفته شده در لایحه بودجه و حدود ۱.۵ میلیون بشکه در روز باشد. در سناریوی محتمل، درآمدهای کشور از صادرات نفت خام و میعانات گازی (با قیمت هر بشکه نفت معادل ۵۳ دلار و میزان صادرات ۱.۵ میلیون بشکه در روز) معادل ۲۹ میلیارد دلار خواهد بود و در سناریوهای کمینه و بیشینه این رقم به ترتیب برابر ۲۵.۶ و ۳۲.۱ میلیارد دلار خواهد بود. با توجه به اینکه براساس مفروضات بودجه، کل صادرات نفت خام و میعانات گازی ایران در سال آینده ۳۴.۹ میلیارد دلار است، این مقدار در مقایسه با سناریو محتمل ذکر شده ۲۰ درصد بیش‌برآوردی دارد.

در خصوص صادرات گاز نیز لازم به ذکر است که با توجه به هدف‌گذاری برنامه هفتم مبنی بر تبدیل شدن ایران به هاب انرژی منطقه و نیل به هدف صادرات ۴۰ میلیارد مترمکعب در سال (و خالص صادرات ۲۰ میلیارد مترمکعب) تا پایان برنامه، لازم است افزایش تدریجی حجم صادرات گاز در دستور کار دولت قرار گیرد و در لویح بودجه نیز مدنظر قرار گیرد. اگر حجم خالص صادرات در سال مبنا را ۱۶ در نظر بگیریم و مقدار افزایش سالیانه صادرات را یکسان فرض کنیم، برای سال آینده باید حجم صادرات گاز هدف‌گذاری شده بیش از ۱۸ میلیارد مترمکعب باشد که مقدار مفروض در بودجه (۱۶ میلیارد مترمکعب)، حدود ۱۰ درصد (معادل ۷۵۰ میلیون دلار) کمتر از این مقدار است.

۲-۲. سایر موارد مرتبط با نفت و گاز در لایحه بودجه

با توجه به حذف تبصره‌ها از لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ و مطابق قانون الزامات و احکام مورد نیاز قوانین بودجه‌های سنواتی، برخی قواعد مهم حاکم بر بودجه در قالب جدول الزامات منابع و مصارف بودجه ارائه شده‌اند. مهم‌ترین موارد مرتبط با بخش نفت و گاز در این جداول به شرح زیر است:

- سهم صندوق توسعه ملی از محل صادرات نفت: ۲۰ درصد،

طبق قانون، سهم صندوق توسعه ملی از منابع حاصل از صادرات نفت خام، میعانات گازی، خالص صادرات گاز طبیعی و فراورده‌های نفتی و نیز ارزش صادرات تهاتری اقلام فوق‌الذکر باید ۵۱ درصد باشد که تعیین سهم ۲۰ درصدی در بودجه به معنای استقراض ۳۱ واحد درصد از سهم صندوق توسط دولت است.

- سهم صندوق توسعه ملی از محل نفت تحویلی به نیروهای مسلح: ۲۰ درصد،

سهم صندوق توسعه ملی از نفت خام و میعانات گازی تحویلی به نیروهای مسلح و طرح‌های خاص در سال آتی باید با سه درصد افزایش به ۲۳ درصد برسد و ضمناً به شکل استقراض دولت از صندوق ثبت شود.

- سهم شرکت ملی نفت از صادرات نفت خام و میعانات گازی (به استثنای موارد تهاتری و طرح‌های خاص): ۱۴.۵ درصد،

سهم شرکت ملی نفت باید شامل موارد تهاتری و طرح‌های خاص نیز باشد و این موضوع در جداول جمع‌ی - خرجی (طرح‌های تولید نفت) دیده شده است، لذا استثنا کردن این موارد در جدول مذکور صحیح نیست.

- سهم شرکت ملی گاز از صادرات گاز: ۱۴.۵ درصد،

- میزان امهال بدهی شرکت ملی نفت ایران به بانک مرکزی: ۵۵ میلیارد یورو،

- سقف منابع حاصل از فروش، صادرات و تهاتر یا معاوضه نفت با فراورده‌های نفتی: ۵.۳ میلیارد یورو،

- حداقل نسبت نرخ نفت‌گاز عرضه شده توسط کارت سوخت اضطراری جایگاه به نرخ خرید از پالایشگاه: ۳۰ درصد،

- حداقل نسبت نرخ نفت‌گاز عرضه شده برای مصرف در مولدهای اضطراری تولید برق به نرخ خرید از پالایشگاه:

۶۰ درصد،

- خرید و کیوم باتوم از پالایشگاه‌ها: ۲۵ میلیارد ریال،

- حداقل نسبت نرخ سوخت هوایی و نرخ سوخت جت از قیمت خرید پالایشگاهی: ۶۰ درصد،

- درصد سقف انتقال سهمیه بنزین از کارت سوخت مالکان خودرو به کارت بانکی آنها: ۱۰۰ درصد.

مهم‌ترین نقد به موارد ذکر شده در جدول الزامات منابع و مصارف، عدم شفافیت در نحوه تسهیم درآمدهای نفتی است. همچنین برخی موارد لازم مغفول مانده که مهم‌ترین آنها عوارض دریافتی مربوط به گازهای مشعل، مصارف مربوط به سامانه جامع مدیریت هوشمند انرژی و نرخ مصارف انرژی مازاد بر الگوی مصرف است.

در سایر جدول‌های کلان بودجه نیز موارد مهمی در ارتباط با بخش نفت و گاز درج شده‌اند که عبارتند از:

۱. اعتبارات دستگاه‌ها:

- وزارت نفت: ۷۴۹ میلیون ریال،
- سازمان بهینه‌سازی و مدیریت راهبردی انرژی: ۱۶۰ میلیون ریال.
- ۲. جدول ۱۴ (هدفمندسازی یارانه‌ها):
  - ۱. منابع (صرفاً موارد مربوط به نفت و گاز):
    - فروش داخلی فراورده‌های نفتی: ۲۱۲ میلیارد ریال (۵۰ درصد بیشتر از قانون بودجه ۱۴۰۴)،
    - فروش داخلی گاز طبیعی: ۴۱۲ میلیارد ریال (۱۱ درصد بیشتر از قانون بودجه ۱۴۰۴)،
    - صادرات فراورده‌های نفتی: ۳۱۶ میلیارد ریال (۲۰ درصد بیشتر از قانون بودجه ۱۴۰۴)،
    - فروش داخلی میعانات گازی به پتروشیمی‌ها: ۲۷ میلیارد ریال (۶۲ درصد کمتر از قانون بودجه ۱۴۰۴)،
    - کاهش قاچاق سوخت: ۴۲ میلیارد ریال (جدید)،
    - سوخت مولد اضطراری، هوایی، کارت اضطراری جایگاه: ۴۰ میلیارد ریال (جدید)،
    - منابع حاصل از فروش بنزین وارداتی به نرخ غیریارانه‌ای (جمعی - خرجی): ۵۴۸ میلیارد ریال (جدید).
  - درآمد حاصل از فروش بنزین وارداتی با نرخ غیریارانه‌ای برابر با ۵۴۸ میلیارد ریال و به صورت جمعی - خرجی در نظر گرفته شده است که تماماً صرف پرداخت یارانه انرژی به ذی‌نفع نهایی خواهد شد. بنابراین به نظر می‌رسد تصمیم قطعی در مورد حذف بخشی از یارانه بنزین گرفته نشده است.
  - ۲. مصارف (صرفاً موارد مربوط به نفت و گاز):
    - شرکت ملی پخش و پالایش: ۱۲۴ میلیارد ریال (۷۷ درصد بیشتر از قانون بودجه ۱۴۰۴)،
    - شرکت ملی گاز: ۴ میلیارد ریال (۵۰ درصد کمتر از قانون بودجه ۱۴۰۴)،
    - گواهی صرفه‌جویی بابت هزینه‌های بهینه‌سازی ۱۴ میلیارد ریال (جدید) - سال گذشته به صورت جدا و برابر با همین مبلغ آورده شده بود)،
    - پرداخت یارانه انرژی به ذی‌نفع نهایی: ۵۴۸ میلیارد ریال (جدید).
- ۳. جدول ۲۳ (منابع جمعی - خرجی):
  - ۱. نفت خام و میعانات گازی نیروهای مسلح، طرح‌های خاص و تهاتر با فراورده: ۷۵۴ میلیارد ریال (۱۰ درصد بیشتر از قانون بودجه ۱۴۰۴)،
    - معادل ۱۰ میلیارد دلار و ۵۱۷ هزار بشکه در روز نفت خام و میعانات گازی است که صرف تقویت بنیه دفاعی کشور و اجرای چند پروژه خاص وزارت راه و شهرسازی و سازمان انرژی اتمی و تهاتر با فراورده‌های نفتی می‌گردد.
  - ۲. نفت خام صادراتی جهت واردات فراورده: ۲۲۵ میلیارد ریال (۲۴۶ درصد بیشتر از قانون بودجه ۱۴۰۴)، معادل ۳ میلیارد دلار و ۱۵۲ هزار بشکه در روز نفت خام.
  - ۳. طرح‌های تولید نفت: ۱۰۸ میلیارد ریال
  - این مبلغ در واقع سهم شرکت ملی نفت (حدود ۱۴.۵ درصد) از نفت تحویلی به نیروهای مسلح و طرح‌های خاص است.
  - ۴. تسهیلات صندوق توسعه ملی بابت طرح‌های بالادستی نفت و گاز: ۹۰ میلیارد ریال،
  - ۴. جدول ۲۴ (مصارف جمعی - خرجی):

۱. واردات فراورده و تأمین بنزین: ۲۲۵ میلیارد ریال (۲۴۶ درصد بیشتر از قانون بودجه ۱۴۰۴)،
۲. تأمین ریفورمیت و هوی‌اند از شرکت‌های پتروشیمی: ۲۰۳ میلیارد ریال (۲۱۲ درصد بیشتر از قانون بودجه ۱۴۰۴).

واردات فراورده و تأمین بنزین به میزان ۲۲۵ میلیارد ریال و تأمین بنزین و گازوئیل داخلی با عنوان ریفورمیت و هوی‌اند از شرکت‌های پتروشیمی به میزان ۲۰۲ میلیارد ریال، جمعاً به مقدار ۴۲۷ میلیارد ریال در نظر گرفته شده است. لازم به ذکر است، براساس اعتبارات بودجه‌ای مصوب در قانون بودجه سال ۱۴۰۴، این مبلغ در بودجه سال مذکور ۱۳۰ میلیارد ریال (۶۵+۶۵) در نظر گرفته شده بود. این عدد برای قانون بودجه سال ۱۴۰۳ معادل ۱۴۰ (واردات ۸۰ و تهاتر با محصولات مشابه پتروشیمی ۶۰ میلیارد ریال) بوده است، اما میزان عملکرد این سنوات در واردات و تهاتر محصولات مشابه بنزین و گازوئیل با خوراک پتروشیمی‌ها در حدود مبلغ در نظر گرفته شده در لایحه بودجه امسال است.

۳. طرح‌های تولید نفت: ۱۰۸ میلیارد ریال،

۴. سرمایه‌گذاری از محل نفت تحویلی: ۹۰ میلیارد ریال.

در ادامه، هم‌راستایی لایحه بودجه با قانون برنامه هفتم پیشرفت بررسی و پیشنهادهای احتمالی مطرح خواهد شد.

۳. تطابق لایحه بودجه با قانون برنامه هفتم پیشرفت

با توجه به تصویب و ابلاغ قانون پنج‌ساله برنامه هفتم پیشرفت در تیرماه سال گذشته، انتظار می‌رود با توجه به اهداف تعیین شده در این قانون، لوایح بودجه سنواتی به‌نحوی تنظیم شوند که منابع مالی و برنامه‌های نهادهای مختلف کشور در راستای این اهداف هم‌گرا شده و دستیابی به آن را تسهیل کند. رشد روزافزون مصرف گاز به‌عنوان اصلی‌ترین حامل انرژی در کشور از یک‌سو و محدودیت‌های موجود در سمت تولید، سبب بروز ناترازی‌های جدی عرضه و تقاضای گاز در سال‌های اخیر شده که تهدیدی جدی برای تأمین پایدار انرژی کشور را به‌وجود می‌آورد. از این‌رو، در قانون برنامه هفتم پیشرفت، به مسئله ناترازی انرژی و به‌طور خاص، ناترازی گاز کشور و با اولویت‌بخشی به مدیریت و بهینه‌سازی انرژی توجه ویژه‌ای شد. فصل نهم برنامه هفتم که در پنج ماده به احکام مرتبط با حوزه انرژی می‌پردازد، شامل بخش مهمی از هدف‌گذاری‌های کمی و احکام مربوط به مسئله ناترازی و مدیریت و بهینه‌سازی انرژی است. همچنین در برخی مواد دیگر مانند مواد (۱۴) و (۱۵) قانون برنامه هفتم، به شفافیت درآمدهای نفت و گاز و مسئله افزایش ظرفیت تولید توجه شده است. با توجه به این نکته در این بخش به بررسی هم‌راستایی احکام حوزه نفت و گاز لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ با برنامه هفتم پیشرفت پرداخته می‌شود.

۳-۱. صندوق بهینه‌سازی مصرف انرژی

براساس جزء «۲» بند «الف» ماده (۴۶) قانون برنامه هفتم پیشرفت دولت مکلف است نسبت به تأمین منابع حساب براساس مواردی که در این جزء ذکر شده اقدام نماید. صندوق بهینه‌سازی مصرف انرژی، یکی از ابزارهای اصلی توسعه بازار بهینه‌سازی است که دستیابی به هدف کمی بهینه‌سازی انرژی در برنامه هفتم را تسهیل خواهد کرد. از جمله

مهم‌ترین منابع صندوق بهینه‌سازی مصرف انرژی، سالیانه یک درصد (۱٪) از منابع حاصل از صادرات نفت خام، میعانات‌گازی و خالص صادرات گاز طبیعی، ۱۰ درصد (۱۰٪) از عواید حاصل از صادرات و فروش داخلی تمامی محصولات فرعی گاز از جمله اتان، پروپان، بوتان، پنتان و گوگرد و همچنین مایعات گازی شرکت‌های تابعه وزارت نفت است که انتظار می‌رود موارد ذکر شده در بودجه‌های سنواتی لحاظ شود [۶]. در سال ۱۴۰۴ عدد در نظر گرفته شده برای سهم یک درصد صندوق بهینه‌سازی از صادرات نفت ۱۴ میلیارد ریال در نظر گرفته شد. اما در لایحه ۱۴۰۵، این ردیف با عنوان گواهی صرفه‌جویی بابت بهینه‌سازی به جدول هدفمندی بازگشته و عدد آن نیز مشابه بودجه سال ۱۴۰۴ لحاظ شده است. رابطه این ردیف با منابع صندوق بهینه‌سازی مشخص نیست. همچنین در جدول ۸ ردیفی با عنوان «پرداخت بابت تعهدات و بازخرید گواهی صرفه‌جویی انرژی توسط سازمان بهینه‌سازی انرژی از زمان تشکیل به ذی‌نفع نهایی» با مبلغ ۷ میلیارد ریال به صورت تملک دارایی مالی و ذیل تعهدات پرداخت نشده سال‌های قبل آورده شده است. با توجه به آنچه گفته شد، پیشنهاد می‌شود به منظور شفافیت بیشتر، منابع صندوق بهینه‌سازی مصرف انرژی که در قانون برنامه هفتم به آنها اشاره شده، در قالب جدولی جداگانه به قانون بودجه الحاق شود.

۲-۳. سهم شرکت ملی نفت از صادرات نفت متناسب با ماده (۱۵) قانون برنامه هفتم پیشرفت

هدف اصلی بند «الف» ماده (۱۵) قانون برنامه هفتم اصلاح رابطه مالی دولت با شرکت ملی نفت ایران بوده است. بر همین مبنا در این ماده قانونی، وزارت نفت مکلف شده تا در مورد میادین در حال بهره‌برداری یا دارای قرارداد توسعه فعلی، نسبت به عقد قراردادهای مجزا با شرکت ملی نفت ایران به تفکیک میدان یا مخزن نفت و گاز اقدام کند. بررسی لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ نشان می‌دهد مطابق رویه گذشته در تعیین این سهم به قانون فوق‌الذکر توجه نشده است. به عبارتی سهم‌بری شرکت ملی نفت از میزان صادرات نفت خام و میعانات‌گازی براساس قراردادهای جدید بوده، لذا پیشنهاد می‌شود تا زمان عقد قراردادهای مذکور، باید به صورت علی‌الحساب برحسب نرخ مشخصی به‌ازای هر بشکه تولیدی در لایحه ذکر شود.

۳-۳. سامانه جامع مدیریت هوشمند انرژی

ایجاد سامانه جامع مدیریت هوشمند انرژی جهت پایش و نظارت بر جریان و فرایندهای نقاط استخراج، انتقال و ذخیره‌سازی، تولید و مصرف (داخلی و صادرات) یکی دیگر از نکاتی بوده که در قانون برنامه هفتم پیشرفت به آن تأکید شده است. براساس جزء «۲» بند «پ» ماده (۴۴) قانون برنامه هفتم، وزارت نفت مکلف به این اقدام شده است. مطابق این حکم قانونی، منابع لازم برای اجرای این جزء بایستی در لوایح بودجه سنواتی از محل منابع داخلی شرکت‌های تابعه وزارت نفت و همچنین حساب سرمایه‌گذاری نفت و گاز پیش‌بینی شود، اما ردیفی برای تأمین منابع لازم جهت راه‌اندازی و بهره‌برداری از سامانه جامع مدیریت هوشمند انرژی در لایحه بودجه سال آتی لحاظ نشده است.

۳-۴. تعیین نرخ عوارض سوزاندن گازهای مشعل (فلر)

براساس بند «ث» ماده (۴۶) قانون برنامه هفتم، باید عوارض گازهای مشعل (فلر) سوزانده شده در تأسیسات نفت و گاز به‌ازای هر مترمکعب گاز برای سال اول برابر با ۵ درصد و تا پایان برنامه، ۷۵ درصد بر مبنای متوسط قیمت وزنی صادرات گاز طبیعی اخذ و از محل منابع داخلی شرکت‌های تابعه وزارت نفت به حساب بهینه‌سازی مصرف انرژی موضوع جزء «۲» بند «الف» این ماده واریز گردد که برای سال ۱۴۰۵ این عدد ۴۰ درصد خواهد بود. اما این موضوع در لایحه بودجه سال آینده مورد توجه قرار نگرفته است.

۳-۵. کاهش یارانه نفت‌گاز در معادن عمده کشور و صنایع بالادستی نفت و گاز کشور

براساس بند «پ» ماده (۱۴) قانون برنامه هفتم پیشرفت، دولت مکلف شده است از طریق وزارت نفت نسبت به کاهش یارانه نفت‌گاز (گازوئیل) در معادن عمده کشور و صنایع بالادستی نفت و گاز کشور اقدام کند. براساس این بند، وزارت نفت موظف است یارانه تخصیص‌یافته در هر دو مرحله تولید و فروش را نسبت به سال پایه ۱۴۰۲ در سال آغاز اجرای برنامه، ده درصد (۱۰٪) و تا انتهای برنامه حداقل به پنجاه درصد (۵۰٪) کاهش دهد. با توجه به اثرگذاری اصلاح یارانه حامل انرژی بر روی ارقام بودجه و همچنین لزوم تعیین میزان اصلاح یارانه موضوع بند «پ» ماده (۱۴) قانون برنامه، نیاز است که در لایحه بودجه سنواتی به این مهم توجه شده و میزان اصلاح یارانه و درآمد دولت ناشی از آن در بودجه سنواتی ذکر شود. این درحالی است که بررسی لایحه بودجه نشان می‌دهد که میزان اصلاح یارانه نفت‌گاز در معادن عمده کشور و صنایع بالادستی نفت و گاز کشور تصریح نشده است.

۳-۶. حساب سرمایه‌گذاری نفت و گاز

براساس بند «ب» ماده (۱۴) قانون برنامه هفتم پیشرفت، دولت مکلف بوده پس از کسر سهم مربوط صندوق بهینه‌سازی انرژی، ماهیانه حداقل شصت درصد (۶۰٪) از عواید حاصل از صادرات و فروش داخلی کلیه محصولات فرعی گازی و مایعات گازی را صرفاً به حساب «سرمایه‌گذاری نفت و گاز کشور» واریز کند و منابع این حساب را صرفاً به تأمین مالی یا ارائه ضمانت برای طرح‌های مشخص شده، اختصاص دهد. بررسی‌های انجام‌شده حاکی از آن است که در لایحه بودجه ۱۴۰۵ به این موضوع توجهی نشده است. اگرچه منابع این حساب خارج از بودجه عمومی پرداخت می‌شود، اما با توجه به اهمیت موضوع، پیشنهاد می‌شود ارقام آن در جداولی جداگانه ذکر شود.

۳-۷. ذخیره‌سازی گاز طبیعی

یکی از مهم‌ترین راهکارهای پیک‌سایی و رفع ناترازی فصلی گاز طبیعی در ماه‌های سرد سال، استفاده از ظرفیت ذخیره‌سازی گاز طبیعی است. در جزء «۱» بند «پ» ماده (۴۴) برنامه هفتم پیشرفت دستیابی به هدف حداقل ۱۲۰ مترمکعب تولید گاز طبیعی در روز از محل ذخیره‌سازی گاز طبیعی در دوره دوماهه اوج مصرف تکلیف شده است. در این جزء، وزارت نفت مکلف شده از طریق شرکت تابعه ذی‌ربط در امور گاز و از محل منابع داخلی شرکت مذکور و نیز

منابع حساب «سرمایه‌گذاری نفت و گاز» و با جلب مشارکت بخش خصوصی به این مهم اقدام ورزد. در لایحه بودجه ارائه شده توسط دولت به موضوع ذخیره‌سازی و تأمین منابع مالی آن متناسب با حکم برنامه هفتم پیشرفت قابل توجهی نشده است. با توجه به اینکه در حال حاضر ظرفیت برداشت گاز از محل ذخیره‌سازی در اوج مصرف حدود ۲۱ میلیون مترمکعب در روز است، دستیابی به هدف تعیین شده در پایان برنامه نیازمند تکالیف سالیانه و تأمین منابع مالی در قوانین بودجه سنواتی است. از این رو، پیشنهاد می‌شود این مهم به‌عنوان یکی از موارد هزینه‌کرد حساب سرمایه‌گذاری نفت و گاز مدنظر قرار گیرد.

۴. پیشنهادهای کارشناسی در خصوص بخش نفت و گاز لایحه بودجه

طبق ماده (۱) قانون الزامات و احکام مورد نیاز قوانین و بودجه‌های سنواتی مصوب ۱۴۰۴، دولت باید الزامات بودجه‌ای قوانین از جمله قانون برنامه هفتم را در لایحه بودجه ۱۴۰۵ درج کند؛ در غیر این صورت، نقض صدر اصل (۵۲) (مبنی بر تهیه لایحه بودجه براساس ترتیبات قانونی) رخ داده است. همچنین لازم است در اجرای ماده (۱۸۲) قانون آیین‌نامه داخلی مجلس، و نیز ایجاد بستر لازم جهت نظارت بر اجرای قانون برنامه، احکام جزئی مرتبط از قانون برنامه هفتم در حوزه نفت و گاز، از حیث اجرا یا عدم اجرا به جهت تأمین مالی در لایحه بودجه، تعیین تکلیف شوند. با توجه به بررسی‌های صورت گرفته در بخش‌های قبلی، پیشنهاد می‌شود موارد زیر در جداول بودجه اصلاح و الحاق شود (جدول ۴).

جدول ۴. پیشنهادهای مربوط به بخش نفت و گاز لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ کل کشور

آدرس	اظهارنظر کارشناسی	پیشنهاد
جدول الزامات منابع، ذیل ردیف ۴	مطابق با قانون، لازم است نرخ عوارض سوزاندن گازهای مشعل در قانون بودجه مشخص شود. (استناد قانونی: بند «ث» ماده (۴۶) قانون برنامه هفتم پیشرفت)	الحاقی: نرخ عوارض گازهای مشعل (فلر) سوزانده شده در تأسیسات نفت و گاز به صورت درصدی از قیمت صادراتی گاز طبیعی جهت واریز به صندوق بهینه‌سازی مصرف انرژی ۴۰ درصد
جدول الزامات منابع، ذیل ردیف ۴	براساس قانون، یارانه انرژی باید به تدریج به انتهای زنجیره تولید برق منتقل شود که مصداق بارز آن، اصلاح تعرفه سوخت نیروگاهی است. با توجه به آثار قابل توجه این قانون در افزایش راندمان نیروگاهی و عدم اجرای قانون توسط دولت، اصلاح تدریجی نرخ سوخت نیروگاهی در قالب قوانین بودجه پیشنهاد می‌شود (استناد قانونی: ماده (۱۰) قانون مانع‌زدایی از توسعه صنعت برق).	الحاقی: حداقل نسبت نرخ سوخت معادل نیروگاهی از متوسط قیمت گواهی صرفه‌جویی گاز (جهت انتقال به انتهای زنجیره و قبل از مصرف‌کننده نهایی) ۵ درصد
جدول الزامات مصارف، ذیل ردیف ۴	لزوم تخصیص منابع برای طرح سامانه جامع مدیریت هوشمند انرژی (استناد قانونی: بند «پ» ماده (۴۴) قانون برنامه هفتم پیشرفت).	الحاقی: هزینه‌کرد از محل منابع داخلی شرکت‌های تابعه وزارت نفت جهت راه‌اندازی و بهره‌برداری از سامانه جامع مدیریت هوشمند انرژی ۱۰ میلیارد ریال
جدول الزامات مصارف، ذیل ردیف ۴	لزوم تخصیص منابع برای طرح سامانه جامع مدیریت هوشمند انرژی (استناد قانونی: بند «پ» ماده (۴۴) قانون برنامه هفتم پیشرفت).	الحاقی: هزینه‌کرد از محل حساب سرمایه‌گذاری نفت و گاز جهت راه‌اندازی و بهره‌برداری از سامانه جامع مدیریت هوشمند انرژی ۵ درصد
جدول الزامات منابع، بند «۲-۵»	طبق قانون، سهم صندوق توسعه ملی از نفت خام و میعانات گازی تحویلی به نیروهای مسلح و طرح‌های خاص از شروع برنامه هفتم پیشرفت باید هر سال سه درصد افزایش یابد (استناد قانونی: اجزای بند «ح» ماده (۱۶) قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور و	اصلاحی: سهم صندوق توسعه ملی از محل نفت خام و میعانات گازی تحویلی به نیروهای مسلح و صادرات فرآورده‌ها و طرح‌های خاص به‌عنوان بدهی دولت به صندوق توسعه ملی براساس مصوبات و استجازه‌های بالادستی ۳-۲۳ درصد

آدرس	اظهار نظر کارشناسی	پیشنهاد
	بند «۳۷» ماده (۱) قانون الزامات و احکام مورد نیاز قوانین بودجه‌های سنواتی).	
جدول الزامات منابع، ذیل ردیف ۵	جهت شفافیت بیشتر و با توجه به افزایش سالیانه سه درصدی سهم صندوق توسعه ملی از منابع حاصل از صادرات نفت خام، میعانات گازی، خالص صادرات گاز طبیعی و فراورده‌های نفتی و نیز ارزش صادرات تهاتری اقلام فوق‌الذکر (استناد قانونی: اجزای بند «ح» ماده (۱۶) قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور و براساس اجازه مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) و بند «۳۷» ماده (۱) قانون الزامات و احکام مورد نیاز قوانین بودجه‌های سنواتی).	الحاقی: استقراض دولت از سهم صندوق توسعه ملی از منابع حاصل از صادرات نفت خام، میعانات نفت خام، میعانات گازی، خالص صادرات گاز طبیعی و فراورده‌های نفتی و نیز ارزش صادرات تهاتری اقلام فوق‌الذکر ۳۱ درصد
جدول الزامات منابع، بند «۳-۵»	براساس بند «الف» ماده (۱۵) قانون برنامه هفتم پیشرفت، رابطه مالی دولت و شرکت ملی نفت باید بر مبنای عقد قراردادهای مجزا با وزارت نفت باشد. لذا تعیین سهم ثابت ۱۴.۵ درصد از منابع صادراتی مطابق سابق، مبنای قانونی ندارد. مطابق آیین‌نامه بند «الف» ماده (۱۵) قانون برنامه هفتم پیشرفت، این قراردادها که مبنای محاسبه سهم شرکت ملی نفت خواهد بود باید تا اواخر بهمن‌ماه به تصویب شورای اقتصاد برسد که هنوز اجرایی نشده است. لذا با احتمال تصویب آن در ابتدای سال ۱۴۰۵، پیشنهاد می‌گردد سهم فعلی به صورت میانگین هزینه تولید هر میدان نفتی از میزان نفت تولیدی، طوری که درآمدهای شرکت ملی نفت کاهش نداشته باشد، محاسبه شده و به صورت علی‌الحساب ارائه شود (استناد: بند «الف» ماده (۱۵) قانون برنامه هفتم پیشرفت).	اصلاحی: سهم شرکت ملی نفت از منابع وصولی حاصل از صادرات نفت خام و میعانات گازی به استثنای موارد تهاتری و طرح‌های خاص سهم علی‌الحساب شرکت ملی نفت از هر بشکه نفت خام و میعانات گازی تولیدی، از محل منابع حاصل از صادرات نفت خام و میعانات گازی تا زمان پرداخت سهم این شرکت مطابق بند «الف» ماده (۱۵) قانون برنامه هفتم پیشرفت ۱.۹ دلار
جدول الزامات منابع، ذیل ردیف ۵	با توجه به اهمیت مبحث بهینه‌سازی انرژی، پیشنهاد می‌شود سهم یک درصد صندوق بهینه‌سازی از منابع حاصل از صادرات نفت خام، میعانات گازی و خالص صادرات گاز طبیعی در جدول الزامات منابع مشخص شود (استناد قانونی: ماده (۴۶) قانون برنامه پنج‌ساله هفتم پیشرفت).	الحاقی: سهم صندوق بهینه‌سازی مصرف انرژی از کل منابع حاصل از صادرات نفت خام، میعانات گازی و خالص صادرات گاز طبیعی ۱ درصد
جدول الزامات منابع، ذیل ردیف ۵	لزوم شفاف‌سازی تسهیم عواید حاصل از صادرات و فروش داخلی کلیه محصولات فرعی گازی و مایعات گازی (استناد قانونی: مواد (۱۴) و (۴۶) قانون برنامه هفتم پیشرفت).	الحاقی: تسهیم عواید حاصل از صادرات و فروش داخلی کلیه محصولات فرعی گازی از جمله اتان، پروپان، بوتان، پنتان و گوگرد و مایعات گازی: سهم صندوق بهینه‌سازی مصرف انرژی از کل عواید فوق ۱۰ درصد سهم حساب سرمایه‌گذاری نفت و گاز از کل عواید فوق ۵۴ درصد سهم شرکت‌های تابعه وزارت نفت از کل عواید فوق ۳۶ درصد
جدول ۸-۵-۱۰۴۰۰۰	سهم صندوق بهینه‌سازی مصرف انرژی از صادرات نفت، با توجه به ماهیت آن باید از جدول ۸ به جدول ۹ بودجه منتقل شود و همچنین متن آن طوری نگاشته شود که منابع صرفاً به صندوق بهینه‌سازی واریز شود، در غیر این صورت ممکن است منابع آن از محل مصرف مورد نظر، یعنی خرید تضمینی گواهی‌های صرفه‌جویی، منحرف شود.	اصلاحی: پرداخت بابت تعهدات و بازخرید گواهی صرفه‌جویی انرژی توسط سازمان بهینه‌سازی انرژی از زمان تشکیل به‌ذی‌نفع نهایی به صندوق بهینه‌سازی مصرف انرژی (سهم یک درصد از کل منابع حاصل از صادرات نفت خام، میعانات گازی و خالص صادرات گاز طبیعی) ۷,۲۳۳,۰۰۰,۰۰۰ ریال
جدول الحاقی به جداول کلان بودجه	با توجه به اهمیت صندوق بهینه‌سازی مصرف انرژی در کاهش ناترازی انرژی و به منظور شفافیت بیشتر، پیشنهاد می‌شود منابع صندوق بهینه‌سازی مصرف انرژی که در قانون برنامه هفتم به آنها اشاره شده، در قالب جدول جداگانه به قانون بودجه الحاق شود.	الحاقی:

پیشنهاد		اظهار نظر کارشناسی	آدرس
مقدار (ریال)	منابع صندوق بهینه‌سازی مصرف انرژی	همچنین بهتر است در جدول ۵ و ذیل ردیف ۲۱۰۱۰۰، مشابه سهم سه درصد مناطق نفت‌خیز و محروم، سهم یک درصد صندوق بهینه‌سازی نیز به‌طور مجزا ذکر شود.	
۲۳,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰	یک درصد (۱٪) از منابع حاصل از صادرات نفت خام، میعانات گازی و خالص صادرات گاز طبیعی		
۲,۷۰۰,۰۰۰,۰۰۰	پنج درصد (۵٪) از سود خالص سالیانه شرکت‌های تابعه وزارت نفت و وزارت نیرو به‌صورت علی‌الحساب		
۱۳۵,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰	منابع حاصل از اخذ عوارض و جرائم هدررفت گازهای مشعل (فلر)		
۳۲,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰	ده درصد (۱۰٪) از منابع حاصل از فروش داخلی و صادراتی کلیه محصولات فرعی گازی		
۲۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰	جرائم مازاد مصرف انرژی صنایع		
الحاقی:		با توجه به اهمیت حساب سرمایه‌گذاری نفت و گاز و لزوم افزایش شفافیت این حساب، پیشنهاد می‌شود منابع آن در قالب جدول جداگانه به قانون بودجه الحاق شود.	جدول الحاقی به جداول کلان بودجه
مقدار (ریال)	منابع حساب سرمایه‌گذاری نفت و گاز		
۱۷۳,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰	شصت درصد (۶۰٪) از عواید حاصل از صادرات و فروش داخلی کلیه محصولات فرعی گازی و مایعات گازی پس از کسر سهم صندوق بهینه‌سازی مصرف انرژی		

مأخذ: همان.

منابع و مأخذ

- [۱] گزارش رشد اقتصادی شش‌ماهه اول ۱۴۰۴، سازمان آمار جمهوری اسلامی ایران.
- [۲] صابری، علی و حبیب‌الله، ظفریان. ناترازی گاز طبیعی در کشور (۱): ارائه تصویری از ناترازی، مرکز پژوهش‌های مجلس، ۱۴۰۲.
- [۳] قانون بودجه سال ۱۴۰۴.
- [۴] لایحه بودجه سال ۱۴۰۵.
- [۵] جزئیات لایحه بودجه سال ۱۴۰۵، وزارت نفت، ۱۴۰۴.
- [۶] قانون برنامه هفتم پیشرفت جمهوری اسلامی ایران.

گزیده سیاستی

در گزارش ارائه شده مبتنی بر دو اصل اساسی یعنی هم‌استایی بودجه با احکام برنامه هفتم و نیز احکام اثرگذار برای رفع ناترازی انرژی، احکام حوزه نفت و گاز لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ بررسی شده و پیشنهادهای اصلاحی و الحاقی آورده شده است.

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

تهران، خیابان پاسداران، روبروی پارک نیاوران (ضلع جنوبی، پلاک ۸۰۲)

تلفن: ۷۵۱۸۳۰۰۰ صندوق پستی: ۱۵۸۷۵-۵۸۵۵ پست الکترونیک: mrc@majles.ir

وبسایت: rc.majles.ir